

Творчий учнівський проєкт «Пам'яті незгасна свіча...»

Мертві не просять, живі не забудуть...

Обґрунтування вибору проблеми: оскільки в 2012-2013 рр відзначається трагічна дата 80-річчя Голодомору в Україні, тема вивчається на уроках історії України, було вирішено провести пошукову роботу з учнями 10 класу і для більш широкого її висвітлення провести бібліотечний урок.

Мета проєкту. розширити вивчення даної теми в школі, зберегти пам'ять про національну трагедію; дослідити історичні матеріали, пов'язані з подіями, що відбувалися в Україні, зокрема в Черкаській області в 1932-1933 рр; формувати національну свідомість школярів. Виховувати почуття любові до рідної землі, українського народу. Викликати бажання пізнавати історію рідного краю, бути гідними громадянами своєї держави

Завдання проєкту: опрацювати різні джерела інформації, підготувати інформаційні повідомлення по даній темі, підібрати фотоматеріали про трагедію, виступ та підготувати захист-презентацію проєкту.

Характеристика проєкту:

вид проєкту - груповий

тип проєкту: дослідницько-пошуковий, творчо-рольовий

керівник проєкту: Шкода Тетяна Михайлівна, бібліотекар школи

учасники проєкту: учні 10 класу

Термін реалізації проєкту: 1 місяць

Методи досягнення мети:

пошук інформації в мережі Інтернет, в друкованих виданнях, історичних документах, групування її за розділами та оформлення у вигляді виступу та електронної презентації.

Прогнозований результати роботи над проєктом:

навчитись організовувати свою діяльність, працювати в малих групах, здійснювати пошук інформації, узагальнювати її та створювати власні інформаційні продукти, оцінювати і представляти роботу.

План роботи над проектом:

1. Визначення актуальності даної теми.
2. Обговорення та розподіл завдань між учасниками проекту

<i>Учасники проекту</i>	<i>Завдання</i>
Групова робота «Історики-пошуковці»	Зібрати спогади очевидців подій 1932-33рр
Групова робота «Літератори»	Підібрати вірші, уривки прозових творів про голодомор 1932-33рр
Індивідуальна робота «Бібліографи»	Дослідити документи з «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні. Черкаська область» та збірки документів і матеріалів "Голодомор 1932-1933 років на Черкащині".
Групова робота «Журналісти»	Зібрати матеріали періодичних видань про голодомор 1932-1933рр
Групова робота «Скульптори»	Зібрати матеріал про Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні « <i>Свічу пам'яті</i> »
Група «Актори»	Підготувати театралізовані міні-виступи

3. Пошук матеріалів: документів, фотографій, спогадів, статистичних даних.
4. Узагальнення матеріалів
5. Захист проекту.

Ресурси і матеріали:

мережа Інтернет, навчальна та енциклопедична література.

Форма захисту: виступ з демонстрацією ММП.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 2 / Редколегія: В.А. Смолій та ін. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 145-146.

2. З попелу забуття// Трудова слава – 20087. – листопад – № 99. – С. 4.

3. Матеріали пошукової роботи учнів Телєпинської ЗОШ І-ІІІ ступенів «Про увічнення пам'яті жертв голодомору 1932-33рр»

4. Кульчицький С. Голодомор 1932-1933рр, як геноцид: труднощі усвідомлення/ К.: Наш час, 2007.

5. Заборонена тема / Молодь Черкащини – 2012

6. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Черкаська область. Частина І, ІІ – Черкаси: вид Чабаненко Ю, 2008.

8. Інтернет посилання

· [http:// zhnyva33. narod. ru /](http://zhnyva33.narod.ru/)

· [http:// golodomor. org. ua /](http://golodomor.org.ua/)

Реалізація проекту: бібліотечний урок «Пам'яті незгасна свіча»

Обладнання: «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні. Черкаська область», вишиті рушники, квіти, колоски, свічки в підсвічнику.

Бібліотекар Летять роки... Змінюються події і дати. Факти сплітаються в клубок, що зветься історією, історією народу, історією держави.

Та є в історії України час, який не можна до кінця збагнути, повірити і пробачити. Не пробачаймо! Не забуваймо! Бо як забудемо – не дай, Боже, повториться! Тож давайте сьогодні згадаємо про події 80-річної давнини.

Група «Актори»

*На передній план виходить дівчина українка
з квітами.*

Людське безсмертя з роду і до роду

Увись росте з коріння родоводу.

І тільки той, у кого серце чуле,

Хто знає, береже своє минуле

І вміє шанувати сучасне, -

Лиш той майбутнє вивершить прекрасне!

Мати-Україна - Хто ти, дівчино?

Українка - Я українка. Я народилася тут, на цій чудовій землі, серед розмаїтого світу природи, буяння квітів і трав, солов'їних пісень. Але... (кладе квіти на стіл біля виставки) в українське село навесні 1932 року прийшов голод. Смерть косила людей аж до літа 1933 р.

Мати-Україна « Літа 7441 від Створення світу (літо 1933) від Різдва Христового був в Україні великий голод. Не було тоді ні війни, ні суші, ні потопу, ані моравиці. А була тільки зла воля одних людей проти інших. І ніхто не знав, скільки невинного люду зійшло в могилу — старих, молодих, і дітей, і ще не народжених — у лонах матерів».

Бібліотекар 1932-1933 рр - найчорніший час в історії України. У світі не зафіксовано голоду, подібного тому, що випав тоді на долю однієї з найродючіших країн Європи. Голодомор 1932-1933 рр став найжахливішим злочином, пеклом, створеним владним режимом на початку 30-х років ХХ століття проти народу України. Голод — це не тільки смерть, а й духовна руїна, знищення здорової народної моралі, втрата ідеалів, занепад культури, рідної мови, традицій.

Група «Історики-пошуковці» Трагедії голоду можна було уникнути. Як свідчать офіційні дані «загальний урожай 1932 р. перевищував 1931р», продаж і вивезення зерна за кордон в цей час становили 3 млн.т. Голод закінчився у 1934 році. Не було його й у 1936 р., коли врожай був на 15 — 20 % менший, ніж у 1932 чи 1933рр.

Бібліотекар Але люди, загинаючи пальці на руці, перелічували попухлих від голоду братів, родичів, згадували, що Василь гарно співав, Андрій - малював, Петро був дуже працьовитим... Всі вони були молодими, здібними, талановитими, але загинули без війни чи стихійного лиха.

Ні труни, ні хрестів, і ні тризни!

Прямо в яму! На віки-віків!

Чорна сповідь моєї Вітчизни,

Її затамований гнів.

В шістнадцятий рік після революції, при владі, яка називала себе народною, на родючій землі, помиралі хлібороби.

Група «Журналісти» На селянських подвір'ях не подавала голосу худоба чи птиця — усе було забране державою до колгоспу, де пропало через брак догляду, або було продане для сплати непомірних податків. Не чути пташиного співу, бо люди полювали на пташок, а гнізда в пошуках яєць розоряли голодні діти. Доведені муками голоду до відчаю, почали вживати як їжу котів, собак, щурів, мишей, кропиву, лободу, листя дерев. У селах стояла моторошна тиша. Одним із наслідків голоду стало трупоїдство та людоїдство.

Розстріляні були всі кобзарі. Заборонений, затих сільський обряд: досвітки, вечорниці, веснянки, гаївки, весільний і поховальний ритуал. Замовкли церковні дзвони, церкви стояли зачинені, релігійні служби заборонені, священики заарештовані. Одружувалися в ті роки мало, молоді не вінчалися, весіль не гуляли, пісень не співали, гостей не запрошували. Виснажені, спухлі від голоду люди говорили мало і дуже тихо. Важко було говорити в пекельній муці батькам, яким нічого було дати поїсти вмираючим дітям. Мовчки вимирали родини, хутори і цілі села.

Вперше після часів Володимира Великого людей ховали без панахиди, без священика, без хреста. Ховали дуже багато, часто в спільній могилі, іноді цілими родинами.

Група «Актори»

Село у долині, а вище –

Забуте старе кладовище.

Чи спека, чи мжичка осіння,

Був шлях сюди з сліз-голосіння.

Все меншають горбики милі,

Немов затухаючі хвилі.

Які тут громи відгрімилі!

Хрести всі на порох зотліли.

Ніхто вже зеленої хати

Не ходить до свят прибирати.

Вже тих, що колись тут заснули,

Усі односельці забули...

Ні стежки нема, ні алейки,

Тут гостями лиш соловейки...

Бібліотекар На багатьох старих сільських кладовищах можна помітити, великі ділянки зарослих горбочків. Могили ці з'явилися в страшні роки голодомору, тоді,

коли селянська Україна перетворилася на беззвучне пекло. Замовкло все, що формувало унікальний пласт світової культури.

Що сталося з тобою, подільське село?

Здається, тут горе давно залягло,

І дзвін поминальний не чути ніде

- А на могилах лиш вітер гуде.

Все голод і лихо заповнили вщерть,

Складала в покоси невільників смерть

-То був тридцять третій, замучений вкрай

Чекав переміни майбутній врожай...

Нарешті, крізь морок проникла блакить

- Весною нам легше вмирати і жити.

А хліб дорогий!.. Хоч би дощик пройшов,

Як дешево коштує тіло і кров!..

Подібного звірства й людської біди

На білому світі, мабуть, не знайти.

Група «Історики-пошуковці»

Історична довідка про кількість жертв Голодомору 1932-1933 років на Черкащині

Точних загально визнаних даних про кількість жертв Голодомору 1932-1933 років на Черкащині немає. Службових і особистих документів того часу збереглося дуже мало. Лише після здобуття Україною незалежності розпочалася велика робота по складанню списків жертв голоду по населених пунктах

Група «Бібліографи» Одним із найвагоміших результатів діяльності з дослідження Голодомору та вшанування пам'яті його жертв стала **«Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні»**, видана на замовлення Українського інституту національної пам'яті (УІНП) у 2008 році. Вона складається із загальнонаціонального тому та 18 регіональних томів, які підготовлені в регіонах, що постраждали від Голодомору 1932—1933 років в Україні: Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Луганській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях та в м. Києві.

До 18 регіональних томів внесено понад 13 тис. населених пунктів і включено

імена 882 тис 510 мешканців України, що померли від голоду у 1932—1933 роки. Загальний обсяг виданих томів Книги становить понад 22 тисячі сторінок. З достовірно відомих, але далеко не повних даних, які ми

маємо, стають очевидними масштаби жахливої трагедії українського народу.

Група «Історики-пошуковці»

Голод 1932-1933 років охопив усі регіони Черкащини:

- в селі Безпальче Драбівського району від голоду померли 828 жителів села;
- в селі Білозір'я Черкаського району – 694;
- в селі Ташлик Смілянського району – 793;
- в селі Лебедин Шполянського району – 1665;
- в селі Заліське Тальнівського району – 493;
- в селі Житники Жашківського району - 41%;
- в селі Шевченкове Звенигородського району – 318;
- в селі Водяники понад 300 громадян кожний четвертий-п'ятий житель села.

В багатьох селах кількість померлих під час голоду перевищує кількість загиблих у війні.

За офіційними, значно заниженими, даними у лютому 1932 року по 19 населених пунктах Звенигородського району голодувало 6153 особи, у т.ч. 3880 дітей, 703 були опухлими, 189 - померли, зафіксовано 5 випадків людоїдства.

Протягом 1932-1933 років у цьому ж районі загинуло голодною смертю понад 16 тис. громадян.

Як засвідчують статистичні відомості сільських рад Смілянського району (єдині, що збереглися по Черкащині) жахливий апогей Голодомору, був ще попереду: у березні 1933 року, в районі, було зафіксовано 638 смертей, у квітні - 849, травні - 1456, червні - 2939, липні 1227, серпні - 562.

Бібліотекар Ще багато наших земляків - жертв Голодомору спочиває в безіменних братських могилах.

У могилу лягло від 7,5 до 9 мільйонів українських селян. Гинули працьовиті, самостійні хазяїни, яких звинувачували в куркульському саботажі, непокірні нащадки козаків, які не могли змиритися з свавіллям влади, діти, жінки, підлітки.

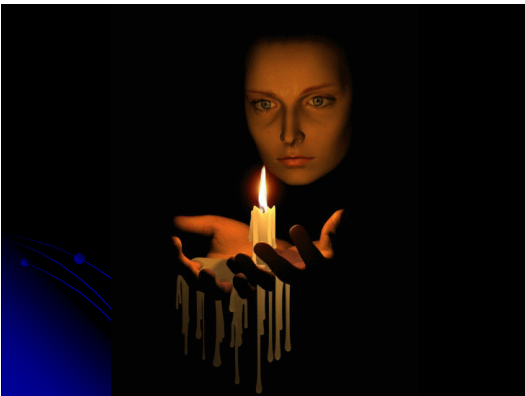
Група «Актори»

Україна Мати (тихо). Богородице! Матір наша небесна! Свята Покрово, покровителько люду людського! Куди ж ти відійшла? Чого ж залишила мою землю і мій народ? Чи ж не бачиш, як точать кров із могутнього українського

дерева? Чи ж не бачиш криниці, повної українських сліз? Чи ж не бачиш, що це вже не Україна, а велетенська могила? Де ж ви, сили небесні?! (Голосніше)
Прости, небо! Прости, земле! Простіть, зорі! Всі сили земні і небесні, простіть муку і божевілля мого народу, усі жахи, не бачені від створення світу, простіть! (Тихо). Нема. Зотліли. Відлетіли ключами в небо.

Українка Лиш чути, як оплакують велетенські могили, білий квіт садів, цвинтарні бузки, молоді трави, стогнуть жита, ридма ридають зорі, летять у ніч і гаснуть над спорожнілими хатами.

Учень читає віри

...Біль у душу мою закрадається вужем,
Відчай груди мені розпанахує, рве,
Я готовий повірити в царство небесне,
Бо не хочу, щоб в землю ішли без сліда
Безіменні, святі, незрівнянно чудесні,
Горді діти землі, вірні діти труда.
Хай постійно гудуть над планетою весни,

Хай трава пнеться вгору крізь листя старе...

Я не вірю, що дід із могили воскресне,

Але вірю, що – ні, - він увесь не умре.

Його пристрасть, любов, його радощі й муки,

Його думи нехитрі додумають внуки,

Їх, вмираючи, він передав для живих.

Мати-Україна Ходи до мене, роде мій, вечеряти! Марії, Ганни, Уляни, Соломії, Андрії, Василю, Грицики, Катрусі, покійно прошу до святої вечері. Пригощайтеся, причащайтеся, роде мій скорботний! Діти мої — квіти викошені! Ключ мій журавлиний на рідній зелі підстрелений! Муко моя довічна! Скорбото моя всевишня!

Українка І плвуть Чумацьким шляхом білі тіні з білої небесної України і сідають до поминальної вечері.

Мати-Україна Як там тобі, родино наша, на тій небесній Україні? Чи ж ростуть і там тополі, мальви, калина? Чи ж білі у вас хати? Як сіється,

жнивується? Чи ж є вечорниці, реготи на хуторах і левадах? Чи ж заручини і хрестини, чи ж радість є? Мабуть, це все до вас пішло, бо на земній Україні ні сміху, ні радощів, ні пісень...

Українка Прости, народе Божий! Прости цю землю, цей милий рай. Прости, що мовчали, за упокій молебнів не справляли, поминальних свічок не світили, обідів не робили... Всі ми покарані за безпам'ятство, і горить над нами непогасна свіча.

*Не звільняється пам'ять,
Відлунює знову роками.
Я зітхну...запалю обгорілу свічу.
Помічаю: не замки-твердині, не храми —
Скам'янілий чорнозем — потріскані стіни
плачу.*

*Піднялись, озиваються в десятиліттях
З далини, аж немов з кам'яної гори надійшли.
Придивляюсь: "Вкраїна, двадцять століття".*

І не рік, а криваве клеймо: "Тридцять три"

Бібліотекар Понад 60 років про голодомор 1932-33 років, як і про голод 1921-22, 1946-47 років не говорили. Тому значна кількість архівних документів, живих свідчень очевидців і постраждалих від тієї трагедії втрачена чи цілеспрямовано знищена. Нинішнім науковцям доводиться надолужувати те, чого не змогли зробити їхні попередники.

Група «Історики-пошуковці» Нещодавно державний архів Черкаської області підготував і видав збірку документів і матеріалів **"Голодомор 1932-1933 років на Черкащині"**.

З книги дізнаємось, що «план хлібозаготівельної кампанії 1932 року був настільки великий, що в селян забирали не тільки зерно, а й іншу сільськогосподарську продукцію. Селяни писали скарги до Всеукраїнського ЦВК і його голови, зверталися до обласного і районного керівництва, до органів робітничо-селянської

інспекції. Писали й до Сталіна. Писали всі: колгоспники, одноосібники, середняки, студенти, учні. Скаржилися на надмірні плани хлібозаготівель, свавілля місцевих керівників, оподаткування, штрафування, висловлювали стурбованість станом колективного господарства, писали про голодування сімей...»

Надмірні хлібозаготівлі, суцільна колективізація – були причиною голоду.

Особисте майно, земля худоба стало колективним. До тих хто чинив супротив «застосовували всілякий тиск - погрози, клеми, примус. Хулігани, насміхаючись, тинялися коло їх хат. Листоношам було

наказано не доставляти пошту "одноосібникам". Дітей «одноосібників» з ганьбою виключали зі школи. В окружному медичному центрі приймали як пацієнтів лише колгоспників та їх родини. Тавро "одноосібника", застосоване владою, дозволяло розглядати таку людину як злочинця».

Влада шукала різні способи, щоб змусити стати на коліна українського селянина. Постанова визначала розкуркулення "ліквідацію куркульства як класу" та поділ "куркульських сімей" на три категорії:

перша — активні "вороги радянської влади" (міра покарання — розстріл або ізоляція в тюрмах чи таборах);

друга — ті, хто виявив менш активний опір "розкуркуленню" (міра покарання — заслання сімей у північні райони країни);

третя — "куркульські сім'ї", які не чинили опору (розселялись у спецпоселеннях за місцем проживання).

В приватних бесідах колгоспники були відвертими: "Ми боролися за радянську владу, а тепер народ пропадає від голоду. Влада ніяких заходів не вживає, хоче людей згубити. Москва намагається українців задушити. Якщо радянська влада буде існувати, ми загинемо".

В усіх місцевостях України, крім прикордонних, були подвійні обшуки. В селян у рахунок хлібозаготівлі забрали не тільки хліб, а й іншу

сільськогосподарську продукцію, заготовлену людьми до нового врожаю. Селянство свідомо винищувалось фізично.

Після суворої зими у березні-червні 1933-го, в селян не залишилося ніяких продовольчих запасів. Упродовж 22 місяців їм не видавали хліба на зароблені трудовні, а створені в колгоспах натуральні фонди - насінневий, фуражний, продовольчий - було передано в рахунок хлібозаготівель.

Люди масово помирали від наслідків голоду: дистрофії і шлункових захворювань. На Україні були села, де порожніми стояли більше третини хат, були й такі жителі яких вимерли повністю. Возниця їздив по селу, збирав трупи і напівживих людей, вивозив на кладовище, у велику яму. Близьких ховали прямо на городах чи в погребях.

Група «Актори»

Іван Дробний «Могила біля хати»

Пахощі любистку й рути-м'яти,	Досягають сміхом у блакить.
Голоси далекої рідні.	Про могилу більш як півстоліття
Прадід у могилі біля хати	Не велілось вголос говорить.
Не в труні лежить, а у рядні.	І не смій тим більш переховати
Глибоко не мали сил копати —	Ніби в чімсь була його вина.
Прадід на метровій глибині...	Так він і лежить побіля хати,
Чути все — й він слухає охоче,	Проти причілкового вікна...
Що було прелюбим на віку:	Бур'яном не заростають дати.
Лиска мука, курочка сокоче,	Що було, безслідно не мина...
Півень витяга «ку-ку-рі-ку!».	Важко мати могилу біля хати,
Правнуки його, його павіття,	Біля причілкового вікна

Група «Історики-пошуковці» Невідомо точно скільки людських життів втратили райони й міста Черкащини. Статистичні відомості про природний рух населення, метричні книги секретарі сільських рад, працівники ЗАГСів змушені були знищувати, відомості про смертність фальсифікувати, лікарі, за владними негласними вказівками та інструкціями, приховували істинну картину смертності.

Дехто з державних службовців знаходив у собі мужність не дотримуватись

інструкцій і заборон. Із збережених архівних документів відомо, що у червні 1933 року, лише в Смілянському районі Черкащини в померло 3194 особи. Протягом 1932-1933 за офіційно встановленими даними) в районах Черкащини загинуло голодною смертю:

в Городищенському - не встановлено;	Маньківському – 4929;
Драбівському районі – 5060 осіб;	Монастирищенському – 6822;
Жашківському – 6015;	Смілянському – 8284;
Звенигородському – 4711;	Тальнівському – 10068;
Золотоніському – 8322;	Уманському – 10340;
Кам'янському – 2475;	Христинівському – 24168;
Канівському – 6342;	Черкаському – 20273;
Катеринопільському – 5705;	Чигиринському – 7483;
Корсунь-Шевченківському – 13521;	Чорнобаївському – 2433;
Лисянському – 12934;	Шполянському - 5135 осіб;

м.Канів – 1000, м.Ватутіне – 202, м.Сміла – 798, м.Умань – 371 особа, м.Золотоноша, м.Черкаси – не встановлено.

Разом офіційно встановлено 154 519 осіб.

Якщо порівняти кількість загиблих під час сталінських репресій, Великої Вітчизняної війни та голодомору 1932-1933 років, вражає перевага загибелі людей під

час голоду. І це відбувалось на найродючіших землях України. Під час Другої світової війни за наказом Гітлера ешелонами вивозився верхній родючий шар землі з Христинівського та Уманського районів Черкащини до Німеччини, з тих районів, які під час голоду 1932-1933 років було визнано одними з найнеблагополучніших...

Група «Актори»

Немов своє дитя, ми пестили ріллю.

Любили ми життя, вклонялись мозолю.

Вдихали чорнозем. Вгорталися в лани,

Не знали, що помрем приїдеишньої весни.

Бібліотекар. Йшли в могилу найкраці, несли найкоштовніше, що є в нації — гени розуму, здоров'я, гени досконалості фізичної й духовної, гени милосердя, справедливості, людяності й відваги, гени мислимих людських чеснот і талантів. Обривався вічно живий ланцюжок поколінь: українському народові, якого ніколи не щадила доля, було завдано смертельного удару.

Група «Актори»

Мати Україна *Хто це? Чий голос щоночі просить: "Хлібця! Хлібчика дай! Мамо, матусю, ненечко! Крихітку хлібця!" Хто водить запалими очима-криницями, очима, в які перелилися всі страждання, муки й скорботи роду людського?*

*Боже! Що там у тебе в руці?
Дай мені, Боже, хоч соломинку...
Щоб не втонути в Голодній ріці.
Бачиш, мій Боже, я — це дитинка.
Тож підрости хоч би трохи бодай.
Світу не бачив ще білого, Боже.*

*Я — пташенятко, прибите в дорозі,
Хоч би одненьку пір'їночку дай. .
Тато і мама — холодні мерці,
Боже, зроби, щоби їсти не хтілось!
Холодно, Боже, сніг дуже білий,
Боже, що там у тебе в руці?...*

Павло Ткачук, «Лиха година 1933-го»

*—Доню, сьогодні день твій... родилась у лиху годину...
—Мамо, то подаруй мені скибочку хліба — я більше нічого-нічого не хочу.
—Нема, доню, — од хлібчика діти мруть...
—То я помру?!
— О, Боже, змилуйся! Спаси мою дитину.
— Мамо, родилась я у лиху годину?!
— В лиху... дитино.*

Група «Скульптори»

Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні «Свіча пам'яті»

Свіча пам'яті — центральний елемент Меморіалу пам'яті жертв голодоморів в Україні, (м. Київ, вул. Івана Мазепи, 15-А.) - 32-х метрова бетонна каплиця, виконана у формі білої свічки з позолоченим ажурним полум'ям. Грані свічки прикрашені

орнаментом з віконець, що нагадують українську вишивку. Ці висічені хрестики-віконця символізують душі українців, що загинули від голоду.

Автор проекту — художник Анатолій Гайдамака.

Відкриття меморіального знаку «Свіча пам'яті» відбулося 22 листопада 2008 року.

Хай палає свіча... Хай палає,

Хай сьогодні спогади лунають.

Поєднає нас вона в цей час.

В пам'ять тих, хто пішов від нас.

Група «Журналісти» Влітку, у серпні, зорепад. Теплими погожими ночами зірки падають додола, але не розбиваються, бо застигають у повітрі, спалахують, востаннє перемовляються між собою перед тим, як піти у вічність. Але то не звичайні зірки, то зорі-душі безневинно вбитих діток. Постійте тихо в передсвітанні біля вікна, розчиніть його навстіж і послухайте, про що гомонять зорі-душі.

Група «Актори» «Мені так хотілось їсти, мене Ганнусею звали. Спочатку померли мої бабуся і дідунь. З голоду вони опухли і здавалися дуже великими. Прийшли дядьки, повкидали їх на воза і повезли за село до ями. Мій таточко пішов до міста за хлібом і не повернувся — його дядько

міліціонер із рушниці застрелив. Я в матінки все просила: «Відріж мені пальчика, я його з'їм, а то він не перекушується». Мама обіймала, цілувала мене, а з її великих запалих очей котилися сльози. Надвечір мама помила нас з братиком, оділа в чисті сорочечки, напоїла маковинням... І вже нас не стало. Ганнусею мене звали...»

Група «Актори» «А мені заподіяли смерть за п'ять колосочків. Було це літечком 33-го. Я з маленькою сестричкою Катрусею пішла на колгоспне поле по колосочки. Ой, як хотілося їстоньки... Катруся, опухла від голоду, сиділа на межі і рученятами ловила коника, щоб з'їсти його. Я озирнулась, зійшла з межі, з'їла один колосок, два, три, п'ять... і раптом схопив мене голова

сілради і поволік до воза. Мене били, палили сірниками руки, ламали пальчики і били... поки не забили. Забили за п'ять колосочків, а було мені шість рочків.

І Катруся теж померла, там на межі. Тепер вона теж зіронька».

Відкрийтесь, небеса!

Зійдіть на землю

Всі українські села, присілки та хутори,

Повстаньте всі, кому сказали: вми!

Засяйте над планетою, невинні душі!

Збудуйте пам'яті вічний собор!

Бібліотекар Можна на десятиліття засекретити архіви в глибинах спецховищ, переписати історію для нової влади, та з пам'яттю людською нічого не вдієш. Тиха драма українського народу знайшла своє відображення у суспільній свідомості і визнана світом. Після заборон, утисків, принижень людської гідності вона оживає, відроджується - що б там не було. Не сьогодні це сказано: час народжувати і час помирати, час руйнувати і час будувати, час розкидати каміння і час збирати його, час мовчати і час говорити. Час — говорити! Хай ці гіркі слова правди ляжуть першим каменем у підмурок всенародного пам'ятника трагічної історії українського народу.

Група «Актори» *Ми, українці, віримо в майбутнє,*

Та знов і знов із попелу встають

Трагічні сторінки ті незабутні... 1932-1933 pp

Слово з того світу

*Мене забрали нелюди од мами
Лиш затремтіла навесні гроза
То я все плачу людоньки, дощами,
Коли у вас не скотиться сльоза
Коли вам тяжко всіх таких
згадати,
Сльозу зронить за вічний упокій,
Прийду до вас я літом благодатним
І розів'ю на щастя тепловій.*

*Запрошу осінь щедру на весілля,
Розстелю юним довгі рушники,
Щоб не топтало задрісне свавілля
Ніколи... нареченості вінки
А потім сонцем знову засміюся —
Житам наврочу гінко прорости
Лишень одного людоньки боюся
— Як вам Вкраїну нашу вберегти.*

Бібліотекар. Болить і досі незагоєна рана втрат... Нехай свічка поминальна і свічка надії зіллються в одне полум'я, полум'я віри. Ми повинні жити усвідомлюючи, хто ми, для чого живемо в цьому світі, на цій

землі серед людей. Ми повинні пам'ятати в якій землі наші корені, через які страждання довелось пройти нашому народу і зробити все, щоб не допустити повторення трагедії голодомору. Пам'ятаймо про те, що ми маємо право на щастя!

Група «Актори» Пісня Н.Май «Свіча»

Яким буде завтра, нелегко вгадати,

Та світяться подивом очі дитяти,

І тупцяють ніжки по ніжній травичці,

І серце зворушують трави і птиці...

І людство плекає надію і віру

У сили добра, сили розуму й миру.

Рефлексія

- Чи повинні ми, українці, згадувати і пам'ятати події 1932-1933рр?
- Продовжте речення: «Я хочу щоб, ...»
- Я знаю, що...
- Я вірю, що...

